

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของ
ของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา" มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงปัจจัยทาง
ประชากร สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งของประชาชนและ อสม. พร้อมทั้งความรู้และ
ประสบการณ์ของ อสม. ที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ อสม. ของประชาชน ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้
มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การวัดและการดำเนินการปฏิบัติ

ในการวัดเรื่อง "การยอมรับ" ของประชาชนนั้น ผู้วิจัยจะวัดจาก

1. การรับข่าวสารของประชาชน (จากแบบสอบถามข้อที่ 11 ในส่วนของประชาชน)
2. การปรึกษาสุขภาพอนามัย (จากแบบสอบถามข้อที่ 12 ในส่วนของประชาชน)

แบบสอบถามทั้ง 2 ข้อนี้ ผู้ตอบสามารถจะตอบได้หลายคำตอบ แต่ข้อที่จะได้
คะแนน คือ ผู้ที่ตอบว่า

- ได้รับข่าวสารจาก อสม. จะได้ 1 คะแนน
- ปรึกษาสุขภาพอนามัยจาก อสม. จะได้ 1 คะแนน

ถ้าหากไม่ได้ตอบทั้ง 2 ข้อนี้ ก็จะไม่ได้คะแนน

3. การได้รับคำแนะนำจาก อสม. ผู้ที่ตอบว่า เคย จะได้ 1 คะแนน, ไม่เคย ได้
0 คะแนน (จากแบบสอบถามข้อที่ 22)

4. ระดับการปฏิบัติตามคำแนะนำ (จากแบบสอบถามข้อที่ 23)
 - ปฏิบัติตามทั้งหมด, ปฏิบัติตามบางส่วน ตอบอย่างใดอย่างหนึ่งได้ 1 คะแนน
 - ไม่ปฏิบัติตาม ได้ 0 คะแนน

5. การให้ อสม. รักษาโรค (จากแบบสอบถามข้อที่ 24)
 - เคยให้รักษา ได้ 1 คะแนน
 - ไม่เคย ได้ 0 คะแนน

6. ความพอใจในการรักษา (จากแบบสอบถามข้อที่ 24)
 - ถ้าพอใจมาก หรือพอใจ ได้ 1 คะแนน
 - ไม่พอใจ ได้ 0 คะแนน

7. การยอมรับ (จากแบบสอบถามข้อที่ 28)
 - ยอมรับ ได้ 1 คะแนน
 - ไม่ยอมรับ ได้ 0 คะแนน

ทั้ง 7 ข้อนี้ จะรวมได้ทั้งหมด 7 คะแนน ถ้าแบบสอบถามใดที่ผู้ตอบตอบได้คะแนนรวมแล้วเท่ากับ 4-7 แล้ว ถือว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนั้น ยอมรับ อสม. แต่ถ้าได้ 1-3 แล้ว ถือว่าไม่ยอมรับ อสม.

ประชากรและการสุ่มตัวอย่างของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนและ อสม. ที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยตอนแรกผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในโครงร่างการวิจัยว่า จะใช้ขนาดของประชากรประมาณ 210-250 คน และ อสม. ประมาณ 50 คน ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสำรวจจำนวน อสม. ในหมู่บ้านแล้วพบว่า จำนวน อสม. ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ยังมีไม่ครบทุกหมู่บ้าน จากแบบสำรวจของสาธารณสุขจังหวัด มีเพียง 34 คนเท่านั้น และจากการสำรวจของผู้วิจัยที่ยังคงมี อสม. ปฏิบัติงานอยู่จริงเพียง 32 คนเท่านั้น ดังนั้น จึงได้กำหนด

จำนวน อสม. 32 คน แต่เก็บได้จริง 31 คน เนื่องจาก อสม. อีก 1 ท่านไม่ค่อยจะกลับมา
บ้าน ต้องไปทำงานต่างหมู่บ้าน ต่างตำบล หาเวลากลับที่แน่นอนไม่ได้ ผู้วิจัยจึงตัดไปเหลือเพียง
31 คน และใช้ประชากรในสัดส่วน 1:6 นั่นคือ ประชากร 186 คน แต่เก็บได้เพียง 185 คน
อีก 1 ท่าน ไม่สามารถจะติดต่อได้

ตำบลและหมู่บ้านที่ตก เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ตารางที่ 4 รายชื่อตำบลและหมู่บ้านที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย

ตำบล	หมู่ที่	หมู่บ้าน	ประชากร	ครอบครัว	หลังคาเรือน
โคกเคียน	1	โคกเคียน	1,081	182	184
	2	โคกพยอม	829	155	155
	5	บ้านทอน	3,887	634	458
กะลวอเหนือ	1	บางมะนาว	2,392	210	186
	2	บ้านค่าย	803	252	232
	3	เปล	617	148	140
	4	เขาคันหยง	2,309	196	191
	5	สะปอม	1,145	190	187
กะลวอ	1	ยาบี	1,130	159	159
	4	กูแบศาลอ	869	344	172
	5	จาเราะสโตร์	952	334	167
	7	รอดันบาตู	737	104	104

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตำบล	หมู่ที่	หมู่บ้าน	ประชากร	ครอบครัว	หลังคาเรือน
ลำภู	1	คลองไทร	819	136	130
	2	ลำภู	827	185	183
	3	ทุ่งขนุน	981	128	128
	4	โคกโก	574	124	115
	5	รามา	524	94	88
	6	ท่าเนียบ	809	102	98
	7	กาเสาะ	354	57	54
	8	ปลักปลา	1,820	220	159
	9	ทุ่งงาย	699	118	111
มะบังตายอ	2	มือแนแล	479	72	60
	3	โคกแมแน	1,054	117	98
	4	โตะนอ	1,399	231	122
	5	สุโห่งบาลา	1,364	273	182
	6	จุดแดง	927	136	114
	บางปอ	2	โคกดีเต	685	178
3		โคกสุมุ	457	120	101
4		ตะโตะแน็ง	1,194	263	139
6		จ็องา	678	168	140
8		ทุ่งโตะตั้ง	969	126	105

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, สิงหาคม : 2531

หมายเหตุ: ประชากรในแต่ละหมู่บ้านที่ได้ทำการสุ่มตัวอย่างนั้น ประชากรจะตกเป็นตัวอย่างหมู่บ้านละ 6 คน ยกเว้นหมู่บ้านโคกเคียน จะมีประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง 5 คน

การสุ่มตัวอย่าง

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กระจายทั่วทั้งหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้แบ่งแต่ละหมู่บ้านออกเป็น 3 เขต นั่นคือ คอนตันของหมู่บ้าน, ใจกลางหมู่บ้าน และคอนท้ายหมู่บ้าน เป็นการสุ่มเชิงบริเวณ (Cluster Sampling)

2. เมื่อแบ่งหมู่บ้านออกเป็น 3 เขต ตามข้อที่ 1 แล้ว การสุ่มตัวอย่างในแต่ละเขต นั้นใช้วิธี Exidental Sampling โดยจะสุ่มเขตละ 2 หลังคาเรือน และครัวเรือนที่ตกเป็น ตัวอย่างนั้น ผู้ที่จะถูกสัมภาษณ์นั้น จะต้องเป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือเป็นตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เพื่อเป็นแนวในการไปสัมภาษณ์ แบบสอบถามจะมีอยู่ 2 ชุดด้วยกัน คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับประชาชน จะประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติทั่วไป สร้างแบบสอบถามตามตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และอื่นๆ ที่ต้องการศึกษาประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา สถานภาพสมรส อาชีพ ตำแหน่งสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้าน ฐานะการเงิน การรับฟังข่าวสาร การปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ความคิดเห็นที่มีต่อการรักษาพยาบาลแผนปัจจุบัน/โบราณ/ไสยศาสตร์

- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง อสม. เพื่อเป็นการทดสอบในเรื่องการยอมรับ อสม. ซึ่งจะประกอบด้วย การรับรู้ว่ามีหมู่บ้านมี อสม. หรือไม่ลักษณะส่วนบุคคลของ อสม. ได้แก่ เพศ อายุ ฐานะการเงิน รวมทั้งการได้รับคำแนะนำจาก อสม. และระดับการปฏิบัติตามคำแนะนำความพอใจในการรักษาของ อสม. และการยอมรับ อสม. ตลอดจนความคิดเห็นในเรื่องการบริการสาธารณสุขของรัฐ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับ อสม. จะประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติทั่วไป สร้างแบบสอบถามตามตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และอื่น ๆ ที่ต้องการศึกษา ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา สถานภาพการสมรส อาชีพ ตำแหน่งหรือสมาชิกของกลุ่มในหมู่บ้าน
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ อสม. ประกอบด้วย ปี พ.ศ. ที่เริ่มปฏิบัติงาน ผู้คัดเลือก อสม. สาเหตุที่ได้รับเลือกเป็น อสม. ความรู้และประสบการณ์ด้านการรักษาพยาบาล การมารับบริการของประชาชน การประเมินหน้าที่ความรับผิดชอบของ อสม. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ความคิดเห็นที่จะปฏิบัติหน้าที่ อสม. ต่อไปมากน้อยเพียงใด ความคิดเห็นในเรื่องค่าตอบแทนที่ได้รับ ตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการสาธารณสุขของรัฐ

แบบสอบถามทั้ง 2 ชุดนี้ ได้สร้างขึ้นตามตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในการวิจัย เพื่อที่จะให้ครอบคลุม วัตถุประสงค์ และสมมติฐานที่ต้องการศึกษา โดยจะมีคำถามทั้งลักษณะ เปิดและปิดอยู่ในชุดเดียวกัน

การทดสอบแบบสอบถาม

เพื่อที่จะให้แบบสอบถามครั้งนี้ สามารถครอบคลุมการศึกษาค้นคว้านี้ ดังที่ต้องการ ผู้วิจัย ได้ทดสอบแบบสอบถาม ก่อนที่จะนำไปเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข
2. หลังจากที่แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบแก้ไขแล้ว ผู้วิจัยได้นำเอาแบบสอบถามนี้ไปทำการทดสอบ (Pre-test) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรที่ต้องการศึกษา เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นของคำถาม (Validity) และเป็นการทดสอบความเข้าใจในความหมายของคำถามในแบบสอบถาม โดยได้เลือกประชากรในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ต้องการศึกษา คือ ประชากรในอำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอเมือง ประมาณ 13

กิโลเมตร ใช้จำนวนตัวอย่างประชากร 20 คน อสม. 5 คน (สัดส่วน 1:4) จากนั้น ได้มีการ
แก้ไขข้อความให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการออก เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้
กำหนดไว้แล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการออกเก็บข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น
216 คน โดยแบ่งเป็น อสม. 31 คน ชาวบ้าน 185 คน จาก 31 หมู่บ้าน ใน 6 ตำบล คือ
ตำบลโคกเคียน ตำบลบางปอ ตำบลกะลุวอ ตำบลกะลุวอเหนือ ตำบลลาภุ และตำบลมะนังตายอ
ซึ่งประชากรทั้งหมดที่ตกเป็นตัวอย่างนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่ได้สร้างไว้ก่อน
แล้วด้วยตัวเองทั้งสิ้น โดยผู้วิจัยจะมีแบบสอบถามอยู่ในมือของผู้วิจัย 1 ชุด ในการสัมภาษณ์
ประชากรแต่ละท่าน และจะทำการสัมภาษณ์ตามแนวแบบสอบถามนั้น เมื่อประชากรได้ตอบคำถาม
ผู้วิจัยก็จะทำการบันทึกข้อมูลลงในแบบสอบถามนั้น และก่อนหน้าที่จะทำการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยก็จะ
แนะนำตัวเองให้กับผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ทราบก่อนว่า ผู้วิจัยเป็นใคร ต้องการข้อมูลไปทำอะไรเป็นการ
เผยฐานะของตัวเอง (Overt Role) และได้อธิบายให้เขาเข้าใจว่า ข้อมูลที่เก็บไปนี้จะไม่มีการ
ใด ๆ เกิดขึ้นกับผู้ถูกสัมภาษณ์แต่อย่างใด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจและกล้าที่จะตอบแบบสอบถาม
มากขึ้น ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ประชากรที่ได้ทำการสัมภาษณ์นั้นไม่ได้มีการนัดเอา
ไว้ก่อนเลยทั้งสิ้น

เนื่องจากในบางหมู่บ้านประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม ซึ่งนิยมพูดภาษาท้องถิ่น
(ยาวี) ผู้วิจัยจึงต้องใช้ล่ามในการสัมภาษณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ล่ามที่เป็นผู้แปลใน
การสัมภาษณ์ครั้งนี้ เป็นเพศชาย นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่
ในวัยผู้ใหญ่ การที่ผู้วิจัยได้เลือกท่านนี้เป็นล่าม เนื่องด้วยการรู้จักกันเป็นการส่วนตัวของผู้วิจัย
และล่าม และสะดวกในการติดต่อ ถึงแม้ว่า ล่ามท่านนี้จะ เป็นคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็
สามารถที่จะพูดและเข้าใจในภาษาท้องถิ่น (ยาวี) ได้ดีเป็นอย่างยิ่ง เพราะได้ใช้ชีวิตคลุกคลี
อยู่กับชาวไทยมุสลิมมาเป็นเวลานาน จึงทำให้เชื่อได้ว่า จะไม่มีการเข้าใจผิดในการใช้ภาษา
ท้องถิ่นแต่อย่างใด และล่ามท่านนี้ก็ไม่ได้เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่ง ใน 31 หมู่บ้าน
ที่ตกเป็นตัวอย่างนั้น หากแต่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในตัวอำเภอเมือง หรืออยู่ในเขตเทศบาลเมืองนั่นเอง

ก่อนที่จะเข้าไปทำการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านนั้น ผู้วิจัยได้อธิบายให้แก่ล่ามได้ เข้าใจในคำถามแต่ละข้อ เพื่อมิให้เกิดการเข้าใจผิดขึ้น ซึ่งจะไปมีผลต่อการแปลคำถามในการสัมภาษณ์ และถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะไม่สามารถพูดภาษายาวีได้ แต่ก็พอที่จะเข้าใจได้บ้าง ในการไปสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยและล่ามจะมีแบบสอบถามอยู่ในมือคนละ 1 ชุด เพื่อที่จะให้ล่ามได้ถามคำถามแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ และ เมื่อผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามล่ามก็จะแปลให้แก่ผู้วิจัยทราบ และได้ทำการบันทึกข้อมูลลงในแบบสอบถามนั้น

ในการเข้าไปเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้มีผู้แนะนำหรือผู้ให้ข่าวสาร (Key informant) นำเข้าไปในหมู่บ้านแต่อย่างใด ผู้วิจัยจะเข้าไปในหมู่บ้านด้วยตัวเอง เพราะเกรงว่า หากมีผู้ให้ข่าวสาร (Key informant) ไปด้วย อาจจะทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่กล้าที่จะตอบคำถามต่อหน้าผู้ให้ข่าวสารนั้น หรือในบางครั้งก็อาจจะไม่กล้าตอบตามความเป็นจริงก็ได้

หลังจากที่ได้ทำการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นลงไปในแต่ละวัน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้ทำการบันทึกข้อมูลแล้วนั้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อป้องกันการผิดพลาด และ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่อาจจะเกิดขึ้นได้

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ 42 วัน คือ ตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม - 12 สิงหาคม 2531

การประมวลข้อมูล

หลังจากที่ได้ข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการประมวลข้อมูลเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ และถูกต้องของข้อมูลทุกชุดภายหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จในแต่ละวันด้วยตัวเอง เมื่อพบความบกพร่องได้แก้ไขทันทีขณะที่อยู่ในสนาม

2. ตรวจสอบความถูกต้องของรหัสที่ทำขึ้น และข้อมูลที่ได้เปลี่ยน เป็นรหัส แล้วนำ เข้า เครื่องคอมพิวเตอร์, เขียนโปรแกรมสั่งงาน

3. จัดทำคู่มือการลงรหัส และ เปลี่ยนข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด เป็นรหัส

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ โดยจะนำเสนอในรูปแบบของตาราง ร้อยละ และใช้ Chi-square ในการทดสอบหาัยสำคัญทางสถิติ ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผล ต่อการยอมรับ อสม. ของประชาชน

ลักษณะตัวอย่าง

ก่อนที่จะ เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใคร่ที่จะ เสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ ลักษณะทางประชากร สังคม และ เศรษฐกิจ ของประชาชนจำนวน 185 คน และ อสม. 31 คน ดังต่อไปนี้

ลักษณะทางประชากร สถานภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจของตัวอย่าง ดังปรากฏใน ตาราง จะเห็นได้ว่า

ในด้านเพศ ร้อยละ 61.1 ของประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่าง เป็นเพศชาย เป็นเพศหญิง ร้อยละ 38.9 เนื่องจากในช่วงเวลาที่ออก เก็บข้อมูลตรงกับ เวลาที่หัวหน้าครอบครัวพักผ่อนอยู่กับ บ้าน ไม่ได้ออกไปทำงาน เพราะส่วนใหญ่มีอาชีพกสิกรรม จะออกไปทำงานช่วงเวลาตอนเช้าถึง สาย ๆ หรือเที่ยงจึงจะกลับ เข้าบ้าน จึงทำให้ประชากรที่ตก เป็นตัวอย่าง เป็นหัวหน้าครัวเรือน เสียส่วนใหญ่

ส่วน อสม. นั้น ปรากฏว่า ร้อยละ 77.42 เป็นเพศชาย เป็นเพศหญิง ร้อยละ 22.58 เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งจะทำให้การยกย่องนับถือว่าผู้ชายเป็นผู้ว่า ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ ต้องได้รับความดูแลคุ้มครองจากผู้ที่แข็งแรงกว่า นั่นก็คือผู้ชายและผู้ชายจะเป็นผู้ที่ได้เข้าร่วมกับสังคมภายนอกมากกว่าผู้หญิง เช่น ผู้ชายจะต้องไปประชุมที่มีสัปดาห์ละครั้ง มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนพูดคุยมากกว่าผู้หญิง เป็นต้น จึงทำให้ผู้ชายได้รับเลือกให้ทำหน้าที่ อสม. มากกว่าผู้หญิง เพราะงานในหน้าที่ อสม. เป็นงานของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณสุข ฉะนั้น ผู้ชายจึงเป็นผู้ที่ได้รับเลือกมากกว่า

ในด้านอายุ ร้อยละ 19.5 ของประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่างมีอายุระหว่าง 20-29 ปี ร้อยละ 25.9 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 26.5 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี ร้อยละ 15.1 มีอายุระหว่าง 50-59 ปี จะเห็นว่าส่วนใหญ่ประชาชนจะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30-39 ปี และ 40-49 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ ส่วน อสม. นั้น ร้อยละ 22.58 มีอายุระหว่าง 20-29 ปี ร้อยละ 41.94 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 25.80 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี และร้อยละ 9.68 มีอายุระหว่าง 50-59 ปี แสดงว่า อสม. ส่วนใหญ่จะเป็นวัยผู้ใหญ่ในช่วงปานกลาง คือ 30-39 ปี เมื่อดูอายุโดยเฉลี่ยของประชาชนพบว่า อายุโดยเฉลี่ยของประชาชนมีอายุ 40.7 ปี และ อสม. 36.9 ปี

ในด้านสถานภาพสมรส ร้อยละ 6.5 ของประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่าง ยังคงเป็นโสดอยู่ ร้อยละ 91.9 สมรสแล้ว เป็นหม้าย ร้อยละ 1.1 และหย่าร้างร้อยละ .5 ส่วน อสม. นั้น ปรากฏว่า เป็นโสดเพียงร้อยละ 19.35 และสมรสแล้วร้อยละ 80.65

ทางด้านภาวะความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การเป็นหัวหน้าครัวเรือนพบว่า ประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่างนั้น เป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 60.0 ส่วน อสม. ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 70.9

ในด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ประชาชนในหมู่บ้านนั้นเป็นผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ดังจะเห็นได้ว่าประชาชนที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยมีถึงร้อยละ 26.5 และที่ได้รับการศึกษาจบระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีร้อยละ 45.9 ส่วนที่จบการศึกษาในระดับสูงนั้นมีเพียงร้อยละ 3.8

เท่านั้น ส่วน อสม. นั้น ได้รับการศึกษาทุกคนคือ จบระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 41.94 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-7 ร้อยละ 25.80 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 ร้อยละ 29.03 และจบปริญญาตรีร้อยละ 3.23

ในด้านศาสนา ดังที่กล่าวในตอนต้นๆ แล้วว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลาม ดังนี้ ร้อยละ 76.8 ของประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่างนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 23.2 นับถือศาสนาพุทธ และ อสม. ร้อยละ 74.19 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 25.80 นับถือศาสนาพุทธ

ในด้านตำแหน่งที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน ร้อยละ 16.2 ของประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่าง เป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มยาง, กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มเยาวชน, กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ ร้อยละ 78.9 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งอะไรเลย ส่วน อสม. นั้น ปรากฏว่า ร้อยละ 3.23 นั้น ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการสภาตำบลร้อยละ 3.23 เป็นกรรมการหมู่บ้านร้อยละ 9.68 และเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ร้อยละ 41.94 มีเพียงร้อยละ 39.7 เท่านั้นที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งอะไรเลย นอกจากเป็น อสม. เป็นที่น่าสังเกตว่า คุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่ง อสม. นั้น ไม่ควรมีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ที่มีส่วนในการเป็นผู้นำท้องถิ่นอยู่แล้ว แต่ในกรณีที่ อสม. ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในคราวเดียวกัน เนื่องจากเป็น อสม. อยู่ก่อนแล้ว แต่มาได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านในภายหลัง จึงต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งสองอย่างควบคู่กันไป

ในด้านอาชีพ ร้อยละ 43.2 ของประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่าง มีอาชีพทำกสิกรรม ซึ่งในที่นี้นั้นจะปลูกข้าวเพียงพอเลี้ยงครอบครัวเท่านั้น ไม่ได้ปลูกขายเป็นลำเป็นสัน หากแต่ที่ปลูกแล้ว ทำรายได้ให้กับครอบครัวนั้นก็คือ ยางพารา ซึ่งส่วนใหญ่จะมีสวนยางเป็นของตนเอง ร้อยละ 17.3 มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 22.2 มีอาชีพรับจ้าง ซึ่งรับจ้างในที่นี้เป็นารับจ้างกรีดยาง ร้อยละ 4.9 มีอาชีพประมง และร้อยละ 8.1 มีอาชีพอื่นๆ ซึ่งหมายถึง เป็นข้าราชการบ้านนาย เป็นแม่บ้าน เป็นนักศึกษา มีเพียงร้อยละ 3.8 เท่านั้นที่รับราชการ ส่วน อสม. นั้น ร้อยละ 41.94 มีอาชีพทำกสิกรรม มีสวนยางเป็นของตัวเอง ร้อยละ 39.70 รับจ้างกรีดยาง ค้าขาย ร้อยละ 9.68 ประมงร้อยละ 3.23 และอื่นๆ ร้อยละ 6.45

ในด้านฐานะการเงินนั้น เมื่อเปรียบเทียบฐานะการเงินของครอบครัวผู้ตอบ กับครอบครัวอื่นๆ ในหมู่บ้าน ร้อยละ 50.8 ของประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่าง มีฐานะปานกลาง ฐานะดีหรือสูงร้อยละ 33.0 และฐานะต่ำหรือผิดเคือง ร้อยละ 16.2 ส่วน อสม. นั้น ร้อยละ 83.87 มีฐานะปานกลาง และฐานะสูงร้อยละ 16.13 จะเห็นว่า ทั้งประชาชนและ อสม. โดยส่วนใหญ่จะมีฐานะปานกลาง เพราะเนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่แล้ว จะทำกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นปลูกข้าว พืชผักต่างๆ นั้น พอดีจะเลี้ยงครอบครัวของตัวเองได้ และจะมีส่วนขยายพาราเป็นของตัวเอง ที่จะเก็บรายได้ที่ได้มา ส่วนผู้ที่ไม่มีส่วนขยายพาราเป็นของตัวเองก็จะรับจ้างกรีดยาง ก็ได้ในราคาที่ดีพอสมควร จึงทำให้ฐานะการเงินเป็นอยู่ไม่ผิดเคืองจนเกินไปนัก มีกินมีใช้ตามอัธยาศัย และเมื่อดูจากรายได้เฉลี่ยของประชาชนแล้วพบว่า มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 2,489.7 บาท อยู่ในเกณฑ์ปานกลางตามที่กำหนดไว้ นับว่ามีรายได้พอประมาณทีเดียว เมื่อเทียบกับความเป็นอยู่ในชนบทที่ไม่มีความฟุ้งเฟ้อต่างๆ เหมือนสังคมในเมือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ร้อยละของลักษณะทางประชากร สถานภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจ

ลักษณะฯ	ประชาชน	อสม.
<u>เพศ</u>		
ชาย	61.1	77.42
หญิง	38.9	22.58
รวม	100.0(185)	100.0(31)
<u>อายุ</u>		
ต่ำกว่า 20 ปี	3.2	-
20 - 29	19.5	22.58
30 - 39	25.9	41.94
40 - 49	26.5	25.80
50 - 59	15.1	9.68
60 ปีขึ้นไป	9.7	-
รวม	100.0(185)	100.0 (31)
\bar{X} ของประชาชน	40.7 ปี	
\bar{X} ของ อสม.	36.9 ปี	
<u>สถานภาพสมรส</u>		
โสด	6.5	19.35
สมรส	91.9	80.65
หม้าย	1.1	-
หย่าร้าง	.5	-
รวม	100.0(185)	100.0 (31)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลักษณะฯ	ประชาชน	อสม.
<u>หัวหน้าครัวเรือน</u>		
เป็นหัวหน้าครัวเรือน	60.0	70.9
ไม่เป็นหัวหน้าครัวเรือน	40.0	29.1
รวม	100.0 (185)	100.0 (31)
<u>การศึกษา</u>		
ไม่ได้เรียน	26.5	-
ต่ำกว่า ป.4	7.0	-
ป.4	45.9	41.94
ป.5 - ป.7	9.2	25.80
ม.1 - ม.6	5.9	29.03
อาชีวะ	1.1	-
ปริญญาตรี	2.7	3.23
อื่นๆ	1.6	-
รวม	100.0 (185)	100.0 (31)
<u>ศาสนา</u>		
อิสลาม	76.8	74.19
พุทธ	23.2	25.80
รวม	100.0 (185)	100.0 (31)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลักษณะฯ	ประชาชน	อสม.
<u>ตำแหน่งที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน</u>		
ผู้ใหญ่บ้าน	.5	3.23
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	1.1	-
กรรมการสภาตำบล	-	3.23
กรรมการหมู่บ้าน	2.2	9.68
แพทย์ประจำตำบล	-	3.23
พลส.	1.1	-
สมาชิกกลุ่มต่างๆ	16.2	41.94
ไม่มีตำแหน่ง	78.9	39.70
รวม	100.0(185)	100.0 (31)
<u>อาชีพ</u>		
กสิกรรม	43.2	41.94
ค้าขาย	17.3	9.68
ข้าราชการ	3.8	-
รับจ้าง	22.2	39.7
กรรมกร	.5	-
ประมง	4.9	3.23
อื่นๆ	8.1	6.45
รวม	100.0(185)	100.0 (31)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลักษณะฯ	ประชาชน	อสม.
<u>ฐานะการเงิน</u>		
ต่ำ	16.2	-
กลาง	50.8	83.87
สูง	33.0	16.13
รวม	100.0 (185)	100.0 (31)
$\bar{x} = 2,498.7$ บาท		

ดังที่กล่าวแล้วว่า ประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างนี้เป็นประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง 6 ตำบลด้วยกันที่มี อสม. อยู่ในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในตำบลลาภ คือประชากร ร้อยละ 29.2 อสม. ร้อยละ 29.03 ตำบลบางปอ ตำบลกะลุวอเหนือ และตำบลมะนังตายอประชากร ร้อยละ 16.2 อสม. ร้อยละ 16.13 ส่วนตำบลโคกเคียนประชากร ร้อยละ 9.2 อสม. ร้อยละ 9.68 และตำบลกะลุวอ ประชากรร้อยละ 13.0 อสม. ร้อยละ 12.9 ซึ่งตำบลโคกเคียนจะเป็นตำบลที่อยู่ใกล้ตัวเมืองมากที่สุด คือ อยู่ห่างจากตัวเมืองเพียง 2 กม. เท่านั้น ส่วนที่อยู่ห่างตัวเมืองมากที่สุด คือ ตำบลมะนังตายอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ร้อยละของตำบลที่ประชาชนอาศัยอยู่

ตำบล	ประชาชน	อสม.
โคกเคียน	9.2	9.68
บางปอ	16.2	16.13
กะลุวอ	13.0	12.90
กะลุวอเหนือ	16.2	16.13
ลาภู	29.2	29.03
มะนังคายอ	16.2	16.13
รวม	100.0 (185)	100.0 (31)

ในด้านความเชื่อในการรักษาโรคของประชาชนที่ตกเป็นตัวอย่าง ดังปรากฏในตาราง จะเห็นได้ว่า ร้อยละ 66.5 มีความเชื่อว่าการรักษาโรคแบบการแพทย์แผนปัจจุบันรักษาได้ผลดีกว่า ร้อยละ 30.8 เชื่อว่าการรักษาแต่ละแบบเหมาะเฉพาะโรค หมายถึง ใช้ทั้งรักษาแบบแผนโบราณ และแผนปัจจุบันควบคู่กันไป โดยให้เหตุผลว่าในบางโรคนั้น การรักษาแผนโบราณก็ได้ผลดีกว่า เช่น กระดูกหัก ประชาชนเชื่อว่ารักษาแบบโบราณนี้จะทำให้ได้ผลดีกว่า แต่ถ้าเป็นโรคอื่นๆ เช่น ไข้สหายต่างๆ นั้น การรักษาแบบแผนปัจจุบันจะส่งผลได้รวดเร็วกว่า ทั้งนี้และทั้งนั้น คนเฒ่าคนแก่ที่รักษาแบบแผนโบราณก็ทำได้ยากขึ้น พร้อมกันนั้น การคมนาคมขนส่งสะดวกสบาย สามารถติดต่อกับตัวเมืองได้รวดเร็ว จึงทำให้ประชาชนหันมานิยมรักษาแผนปัจจุบันมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ในขณะที่ประชาชนที่ยังมีความเชื่อว่าการรักษาแผนโบราณรวมทั้งไสยศาสตร์นั้น รักษาได้ผลดีกว่ามีเพียงร้อยละ 2.7 เท่านั้น

ตารางที่ 7 ความเชื่อในการรักษาโรคของประชาชน

ความเชื่อในการรักษาโรค	ร้อยละ
การแพทย์แผนโบราณรักษาได้ผลดีกว่า	2.7
การแพทย์แผนปัจจุบันรักษาได้ผลดีกว่า	66.5
การรักษาแต่ละแบบ เหมาะเฉพาะโรค	30.8
รวม	100.0 (185)

ในด้านการพิจารณาข้อมูล เกี่ยวกับการรับฟังข่าวสาร เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การไปปรึกษาปัญหาสุขภาพ และวิธีการรักษาโรคของประชาชน เพื่อนำมาประกอบการวัดตัวแปรตามคือ การยอมรับ อสม. นั้น จะเห็นได้ว่า ประชาชนกับ อสม. มีปฏิสัมพันธ์กันน้อยมาก คือ ประชาชนไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเลย ร้อยละ 31.4 ส่วนที่เคยได้รับข่าวสารจาก อสม. ร้อยละ 36.8 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร้อยละ 34.1 ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นว่า การทำหน้าที่ของ อสม. นั้น ยังไม่มีเป็นที่รู้จักกันนัก ไม่มีการติดต่อกันหรือเผยแพร่ข่าวสารให้คำแนะนำกับชาวบ้าน ยังไม่มากพอ ดังจะกล่าวรายละเอียดในบทต่อ ๆ ไป

ส่วนบุคคลที่ประชาชนไปปรึกษาปัญหาสุขภาพ เป็นส่วนใหญ่ จะเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ถึงร้อยละ 69.2 อสม. 29.7 และอื่นๆ 20.5 อื่นๆ หมายถึงไปโรงพยาบาล, คลินิก ในตัวเมืองที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากด้านอุปกรณ์หรือการรักษาโรคของ อสม. นั้นมีไม่เพียงพอ ซึ่ง อสม. ได้กล่าวว่า ยาที่ทางอนามัยได้ให้กับเขาไว้ นั้น เป็นเพียง ยาแดง ยาทิงเจอร์ ที่ใช้รักษาแผลเล็ก ๆ น้อยๆ เท่านั้น ส่วนยาที่ใช้รับประทานนั้น เมื่อหมดแล้ว ต้องไปซื้อที่ อนามัย แต่เนื่องจากประชาชนที่มาเอายาไป ไม่มีเงินค่ายา จึงทำให้ อสม. ไม่มีเงินกองกลางที่จะนำไปซื้อยามาใหม่ได้ และยังขาดความรู้เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัยอีกมาก จึงทำให้ไม่ค่อยมีผู้มาใช้บริการ

ถึงแม้ว่า จะมีผู้มารับบริการตัว อสม. เอง ก็จะแนะนำให้ไปสถานีนอนามัย หรือสถานบริการ สาธารณสุขอื่นๆ เช่น โรงพยาบาล เป็นต้น ส่วนวิธีการรักษาโรคของประชาชน ประชาชน ส่วนใหญ่จะรักษาการแพทย์แผนปัจจุบัน ร้อยละ 66.5 รักษากับ อสม. ร้อยละ 18.9 และซื้อยามากินเอง ถ้าหากเจ็บป่วยเล็กน้อย ร้อยละ 13.0 มีเพียงร้อยละ .5 และ 1.1 เท่านั้นที่ปล่อยให้หายเอง และรักษาแผนโบราณตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับความ เชื่อในการรักษาโรคของประชาชนที่ เชื่อว่าการรักษาการแพทย์แผนปัจจุบันรักษาได้ผลดีกว่า

ตารางที่ 8 การรับฟังข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย บุคคลที่ปรึกษาปัญหาสุขภาพ และวิธีการรักษาความ เจ็บป่วยของประชาชน

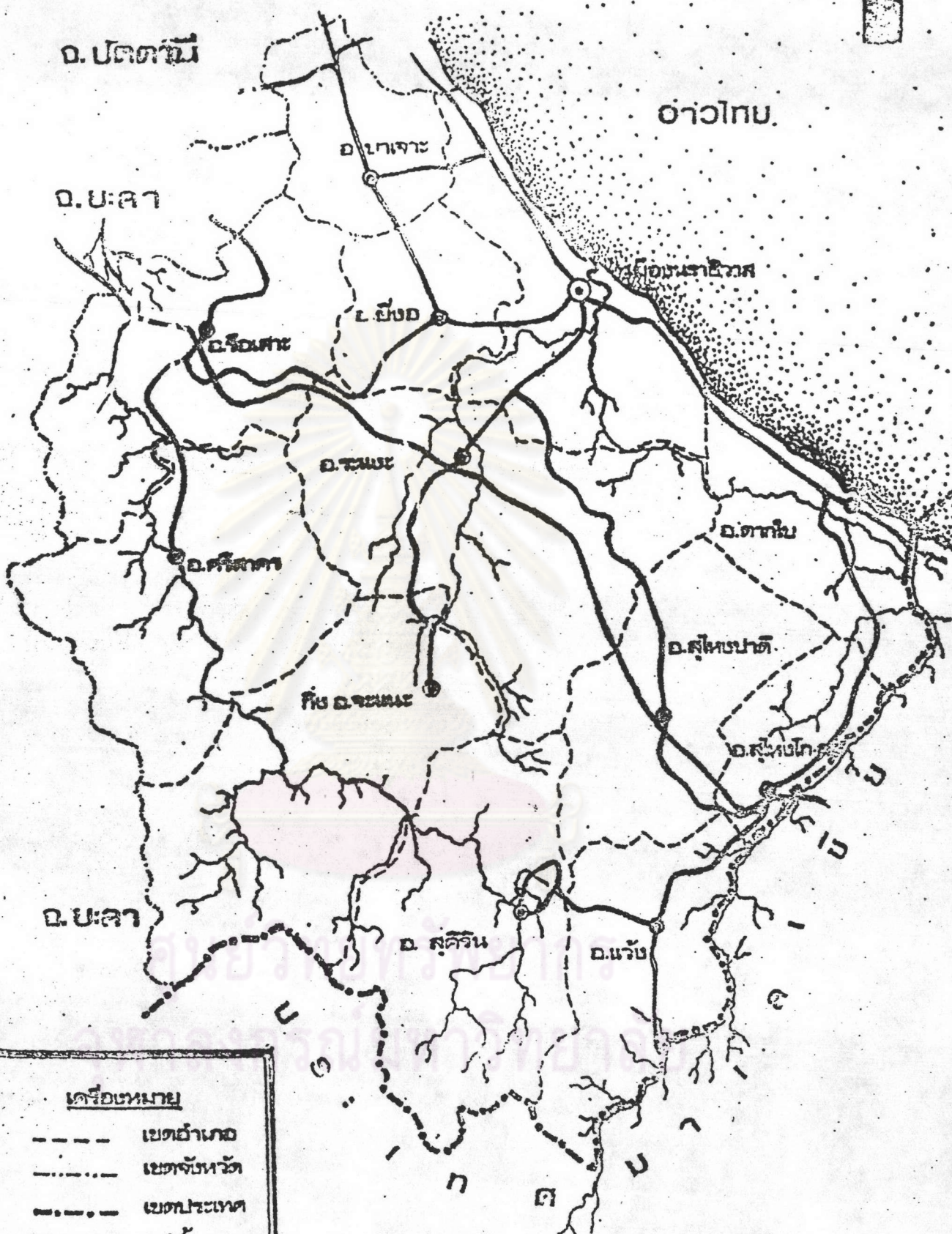
การรับฟังข่าวสาร	ร้อยละ
<u>การรับฟังข่าวสาร</u>	
ไม่เคยได้รับข่าวสาร	31.4
บุคคลในครัวเรือนและญาติ	.5
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	10.3
ครู	2.2
เพื่อนบ้าน	1.1
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	34.1
อสม.	36.8
ผสส.	1.6
วิทยุ	7.0
อื่นๆ	5.9

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การรับฟังข่าวสารฯ	ร้อยละ
บุคคลที่ปรึกษาปัญหาสุขภาพ	
บุคคลในครัวเรือนหรือญาติ	2.2
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	5.9
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	69.2
อสม.	29.7
ผสส.	-
อื่นๆ	20.5
วิธีการรักษาโรค	
ปล่อยไว้เฉยๆ ให้หายเอง	.5
ซื้อยามากินเอง	13.0
รักษาแบบไสยศาสตร์	-
รักษากับ อสม.	18.9
รักษาการแพทย์แผนปัจจุบัน	66.5
รักษาการแพทย์แผนโบราณ	1.1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ลุ่มน้ำเขปจังหวัดนครราชสีมา

เครื่องหมาย

-----	เขตอำเภอ
.....	เขตจังหวัด
-.-.-.-	เขตประเทศ
~~~~~	แม่น้ำ คลอง
————	ถนน
————	ทางรถไฟ
⊙	ที่ตั้งอำเภอ